

LLIBRES

DD.AA.(*)

ELS TREBALLS I EL MÓN DEL TREBALL AL PENEDEÈS

Ed. Institut d'Estudis Penedesencs. 2008.

La publicació *Els treballs i el món del treball al Penedès*, recull les actes del III Seminari d'Història del Penedès que la Secció d'Història de l'Institut d'Estudis Penedesencs va organitzar els dies 22 i 23 d'octubre de 2004 a Vilanova i la Geltrú. L'edició ha anat a cura de l'historiador Dr. Ramon Arnabat, i crec que cal començar, com no podria ser d'altra manera, recordant que aquest volum es dedica a la memòria de l'historiador penedesenc, ja traspassat, Antoni Saumell i Soler, i, per tant, la publicació esdevé, tal com s'hi fa constar, un homenatge de la secció d'història de l'IEP. L'Antoni Saumell fou un dels impulsors d'aquell seminari, així com de múltiples activitats i treballs, especialment relacionats amb la història agrària i, alhora, un dels capdavaners més entusiastes d'aquesta secció d'història que ell tant estimava. L'Antoni va presentar en aquella ocasió una comunicació sobre els costums agrícoles del Penedès. Aquella comunicació fou publicada com a introducció a la reedició del text de Victoriano Santamaria y Tous *Recopilación razonada de los usos rurales del partido judicial de Vendrell*, editat per l'Institut l'any 2005.

El volum ve encapçalat per la transcripció de la conferència marc que amb motiu de les jornades va oferir l'historiador Llorenç Ferrer i Alós sota el títol "Mossos, pastors, colles i rabassaires. El món del treball a la Catalunya rural del segle XVIII". Un treball meticulós de recerca que definia un escenari perfecte per acollir bona part de les comunicacions que aquells dies es van presentar.

Com acostuma a passar en aquests casos, el volum no acull la totalitat de les ponències presentades, sovint perquè formen part d'un estudi més aprofundit, però sí que en són una gran majoria i, sobretot, prou representatives de l'esperit d'aquest seminari d'història. És a dir, ponències al voltant del món del treball, però aixoplugades en un marc ampli i de transversalitat en tots els sentits, tant temàtic com cronològic. Així, les comunicacions s'estructuren en dos àmbits genèrics, el primer "El món del treball de la prehistòria a l'edat moderna", i un segon "El treball al món contemporani". El primer d'aquests àmbits s'articula alhora en dues seccions, una d'arqueologia i una altra de medieval i moderna; i el segon àmbit ho fa, així mateix, en dues altres seccions, una referida al món agrari i una altra al món industrial. Cal dir que aquesta amalgama d'àmbits i seccions, que obeeix a la diversificació cronològica i temàtica, queda ampleument compensada, amb un repartiment d'una igualtat aritmètica. Ens pot cridar l'atenció, especialment des d'aquestes latituds de la vegueria penedesenca, de forta i arrelada tradició industrial, que l'orientació de molts dels nostres estudiosos es dirigeix més cap als treballs de recerca vinculats al món agrari en els seus diferents aspectes. Si, repeteixo, a criteri dels penedesencs més meridionals, es podia sospitar que parlar del món del treball podia suposar un excessiu protagonisme de la part industrial, el volum que avui ens aplega ens demostra tota una altra realitat. Hi ha, però, un element coincident a tot el territori, que és el de la simultaneïtat laboral dels penedesencs: mariners o pagesos que també treballen a la indústria, i idèntica reciprocitat en sentit contrari. Si parlem de les dones, cal afegir-hi la feina domèstica.

Voldria ara fer un repàs de les comunicacions presentades i que formen part d'aquest volum, sense la pretensió de fer-ne una anàlisi exhaustiva, tot i que s'ho valdria. Les meves excuses anticipades, perquè, probablement, el tracte concedit als diferents treballs no sigui prou igualitari. Les expectatives, les coincidències, les afinitats personals fan, inevitablement, que un s'aturi en allò que més el sedueix. L'objectivitat és, sobretot, advertir amb antelació de les regles del joc, les limitacions i les mancances, en aquest cas de qui subscriu.

S'enceta el volum amb el treball de l'arqueòleg Joan García Targa i el biòleg Francesc X. García-Marqués, *Darrers anys d'arqueologia a Sitges. El barri antic i l'entorn: una perspectiva històrica i ambiental*. És un repàs a l'estat dels jaciments arqueològics de la població veïna. Crida, però, poderosament l'atenció aquesta mena de simbiosi perfecta entre arqueòleg i biòleg, una interrelació ben il·lustrativa del que l'arqueologia pot aportar al coneixement del medi natural d'altres èpoques.

El segueix el treball col·lectiu de Núria Molist, Alejandro Ros, Josep M. Bosch, Josep Mestres i M. Rosa Sanabre, *El treball metal·lúrgic al conjunt històric d'Olèrdola des de l'edat del Ferro fins a l'època romana*. Com l'anterior, té l'objecte d'actualitzar l'estat dels jaciments arqueològics d'Olèrdola, amb especial referència als vestigis de l'activitat metal·lúrgica.

Alejandro Ros es repeteix amb el treball, ara sí individual, *El treball agrícola durant el període ibèric tardà al Penedès: canvis i expansió agrària (segles III-I aC)*. El professor de la Universitat de Barcelona ens apropa al món agrari penedesenc de final del període ibèric i inici de la romanització. Un treball ben documentat, amb dades inèdites i que forma part de la tesi doctoral de l'autor.

L'arqueòloga M. Bruna Álvarez, a *La*

muralla de Vilafranca a través de les intervencions arqueològiques, ens apropa a les darreres investigacions al voltant de les restes de l'antiga muralla que tancava la vila de Vilafranca. Els diferents vestigis que han anat apareixent amb el temps sempre han estat objecte de l'expectació ciutadana i, fins i tot, mediàtica. El treball repassa l'estat actual de les investigacions i intervencions que s'han fet.

Les estructures de l'Edat del Ferro del jaciment Els Cireres és la comunicació en la qual Josep M. Feliu repassa els materials trobats al jaciment vilafranquí dels Cirerers.

La secció medieval i moderna l'enceta la ponència de Josep Armengué, *El cançoner català i les feines del camp al Penedès històric*. Es tracta d'un treball singular, l'únic del seu gènere dins del volum, i que agafa com a base el cançoner de Joan Amades, en referència a aquella època en la qual "es treballava cantant". Un marc de referència on les dones i les tasques del camp eren les protagonistes.

De Roger Benito i Josep Bosch és el treball *Consells municipals i oficis. Els oficis dels consellers de la Universitat de Vilafranca l'any 1368*. Els autors repassen els oficis dels antics consellers vilafranquins del segle XIV: mercaders, sastres, sabaters, notaris, teixidors, advocats i carnisers, en aquest mateix ordre d'importància quantitativa. Un altre element d'interès el centra la identificació de les famílies que controlaven el consell.

A *El treball, eix de l'organització municipal: les confraries professionals a Vilafranca del Penedès (s. XVI i XVII)*, Jordi Vidal ens diu com s'estructuraven i organitzaven les diferents confraries d'oficis, quines eren les seves relacions amb el govern municipal i quins els conflictes més habituals que havien de dirimir aquestes organitzacions pretèrites que tanta importància tingueren arreu del país.

De Joan Serra i Teresa Sadurní és el treball *Cal Figueres dels Barrancs: un exemple del mas com a explotació*. Els autors agafen aquest mas del terme de Sant Quintí de Mediona com un exemple rural d'explotació econòmica diversificada durant el segle XVIII. Una propietat del comerciant barceloní Onofre Figueres i que passà per ordre testamentari a pertànyer a l'oratori de Sant Felip Neri. És un exemple que visualitza els moviments i les transaccions econòmiques pròpies d'aquesta mena de propietats i, alhora, un reflex fidedigne del transcórrer de la vida quotidiana en el context agrari.

De Manuel Bofarull és *Albinyana: metges, llevadores, guaridors i bruixes*. L'autor, sempre sorprenent, ens ofereix una detallada seqüència cronològica del personal sanitari, metges i llevadores, de la vila d'Albinyana. En un altre capítol, l'autor s'aventura en terrenys més agosarats, cercant aquells personatges de l'àmbit, diguem-ne sanitari, que, al marge de les seves virtuts o capacitats, el poble únicament reconeixia sota l'apel·latiu de *guaridores* o de *bruixes*. Un apartat del treball prou rellevant és el que delimita les causes de la mort dels albinyanencs durant la dècada dels vuitanta del segle XIX.

Ja dins de l'àmbit "El treball al món contemporani", i més concretament, encetant la secció "El món agrari", trobem el treball de Jesús Castillo, *Dietari d'en Lluís Queralt i Via. Notes i transcripció*. En el seu dietari, Lluís Queralt, de Font-rubí, anotava informacions de tipus econòmic de la vida quotidiana de la família. Hi ha dades, en podríem dir d'economia domèstica, i d'altres informacions precises relacionades amb la meteorologia, les collites, els jornals, contribucions i arbitris, etc. Un dietari que abasta el període de 1835 a 1885, amb un seguit de discontinuïtats.

Per altra banda, el vendrellenc Salvador Arroyo ens presenta *La germandat de la*

Puríssima Sang del Vendrell: una mutualitat de caràcter confessional (1847-1918). Un repàs a les activitats d'aquesta germandat fundada el 1847.

Ramon Arnabat, a *Pagesos i obrers: els treballs a Santa Margarida i els Monjos la primera meitat del segle XX*, dissecciona les formes de treball a la població de Santa Margarida i els Monjos en el període esmentat. Activitats agràries compartides per homes i dones, activitats industrials desenvolupades essencialment pels primers, i les tasques pròpies de la llar, o allò que en èpoques reprobables es coneixia com a "propias de su sexo", amb les dones com a protagonistes. Del treball del Dr. Arnabat, en destaco dues qüestions, crec que prou interessants. En un primer estadi, l'estudi de les estructures familiars, els nivells de renda, la propietat de la terra i la seva explotació. D'altra banda, aquella estructura del treball a què hem fet esment, podríem pensar a fer-la extensiva a bona part dels municipis del Penedès. Santa Margarida i els Monjos, però, tenia una singularitat concreta, i aquest és un dels altres elements importants de l'estudi. La presència en aquesta vila d'una indústria extractiva potent, sobretot de calç i ciment, encapçalada per les empreses Miret i Freixa, d'unes dimensions considerables, li atorgava unes especificitats ben característiques, que la fan digna de tractament propi.

Carles Querol publica el treball *El conflicte rabassaire a can Guineu (Sant Sadurní d'Anoia, 1931-1936)*. No ens passa per alt que el conflicte rabassaire durant la Segona República fou una de les experiències més definitives a l'hora de valorar i entendre aquest període, potser condicionat per un excés d'expectatives i que contemplava la reforma agrària com un dels pilars essencials de la seva política. Aquí, l'estudi es focalitza en la població de Sant Sadurní d'Anoia, però amb l'ànim i l'ambició de fer extensives les seves

conclusions a un marc més general. Carles Querol ens presenta d'entrada una tesi prou suggeridora. Manllevant les seves paraules: “La violència que es desencadenà el 18 de juliol a Sant Sadurn i a d'altres indrets de Catalunya i d'Espanya està directament relacionada a com es va intentar tancar la crisi rabassaire després del 6 d'octubre de 1934.” L'historiador analitza la documentació, especialment comptable, de can Guineu, on s'arribaren a registrar fins a 171 rabassaires. Aquest fet posa de manifest l'envergadura de dita empresa, il·lustrada amb aquella dita popular que circulava ja als segles XVIII i XIX: “A can Guineu, si hi pots posar la cama, no hi pots posar el peu”.

L'historiador Daniel Sancho, a *Sindicalisme i cooperativisme agraris al Penedès: Introducció històrica al Sindicat Agrícola Cooperatiu de Sant Cugat Sesgarrigues*, analitza amb detall el com i el perquè al Penedès es desenvoluparen un conjunt de sindicats i cooperatives agrícoles de transcendència i trajectòria notables. Ho fa partint de l'exemple del Sindicat Agrícola Cooperatiu de Sant Cugat Sesgarrigues. L'estudi del marc legislatiu i l'estat del sindicalisme i cooperativisme agrari al Penedès, dins un escenari general català, ens conforma un marc de treball essencial per entendre aquestes fórmules d'organització.

Josep Santesmases, president de la Coordinadora dels Centres d'Estudis de Parla Catalana, enceta la secció “El món industrial” amb la comunicació *Els darrers temps de la farga de Vila-rodona (1863-1921)*.

L'autor fa un repàs dels darrers anys d'activitat d'aquesta empresa més pròpia de l'època preindustrial i que tan estretament lligada estigué a Vilanova i la Geltrú. La farga explotava les mines de ferro de Bonastre. En aquest darrer període, a partir de 1863, la societat estava formada per l'enginyer francès Eugène Karr i per dos socis vilanovins, els

comerciants Joan Samà i Urgellès i Joaquim Soler i Serra, nascut a l'Havana. La farga era situada al costat del riu Gaià i l'autor ens parla de detalls tècnics, dels seus treballadors i de com, en fase de declivi, l'activitat es reconduí del ferro a l'aram.

Permeteu-me que, de l'etapa vilanovina, hi afegeixi que el 1871 l'empresa s'establí a Vilanova i la Geltrú sota la denominació de Ferreria de Sant Josep, situada a l'extrem llevantí del carrer Codonyat, a la riba esquerra del torrent, ja fora vila. El 1875 la farga fou desmuntada i traslladada a Sants. Les velles instal·lacions foren ocupades per l'empresa de Manuel Tomàs, “cal Tomàs dels canons”, que aleshores tenia un petit establiment de lampisteria a la plaça de les Cols.

Els treballs d'un arquitecte al Penedès: Eugeni Campllonch és la comunicació presentada per Pilar Soler. Campllonch ha estat un dels arquitectes més prolífics i més significatius de l'arquitectura vilafranquina, en la fase de declivi definitiu dels mestres d'obres. Campllonch, nascut el 1870, fou amb Santiago Güell, l'introduïdor del modernisme a Vilafranca del Penedès. Un paper semblant, gosariem dir, al que va tenir l'arquitecte Josep Font i Gumà a la Vilanova i la Geltrú de l'època. L'autora de l'estudi fa un repàs dels seus projectes principals, acompanyat d'una ordenació exhaustiva i cronològica de totes les seves obres.

Deixo per al final, pràcticament la mateixa ordenació que tenen dins del volum, els treballs deguts a autores vilanovines. Judith Barbacil i Rosa Català, a *El valor del treball femení i els seus recursos*, rescaten, tal com ja ens tenen acostumats de fa molt de temps, el veritable paper de les dones en la societat i, molt especialment, dins d'una societat del treball i capitalista en un escenari de dictadura. Un paper sovint ignorat, massa cops menystingut i que les autores valoritzen en acte d'objectivi-

tat i justícia històrica. Es reivindica el secular paper d'alternança i simultaneïtat de les dones en els àmbits del treball: el món mariner, les feines del camp, la indústria, el seu rol en el sector comercial o en l'àmbit de les tasques de la llar... Unes interrelacions i interdependències complexes, sovint poc agraïdes i encara menys reconegudes. I tot això, les autores ho fan des de l'experiència d'un treball oral metòdic i continuat, el taller "La història a les nostres mans". Quina ha estat la relació de les dones amb les diferents tipologies de treball i quins han estat els greuges i diferències fonamentals respecte al gènere masculí. Vivències i experiències que parteixen de les mateixes protagonistes, en un entorn de postguerra i dictadura franquista poc sensible a tot en general, i encara menys al reconeixement de les dones. Prou es van cuidar d'eliminar ràpidament tots els avenços que en aquest camp havia aconseguit la Segona República.

Finalment, Rosa M. Martí presenta el treball *Empreses i habitatge a Vilanova i la Geltrú*. L'autora descriu alguns dels problemes de l'habitatge a la primera part del segle XX i ho compara amb quina serà la situació dels anys de postguerra i franquisme. En aquest marc s'estudia quin fou el paper de les empreses vilanovines, especialment tèxtils, amb l'excepcionalitat de Pirelli, caracteritzades per unes dimensions considerables i unes organitzacions tremendament paternalistes. L'autora fa un repàs de quins foren els principals habitatges obrers, promoguts per les empreses. A Vilanova cal posar èmfasi, per ser els més antics, en els habitatges de la fàbrica de Mar. Ressalten, però, els habitatges promoguts durant el franquisme. Pirelli, cal Marquès, la fàbrica de la Rambla o Renfe feren habitatges per als seus treballadors. Cal dir que tots ells perduren i que, malgrat les dificultats per obtenir una documentació sòlida i completa, és un capítol de la nostra història que exigeix encara un treball extens i aprofundit.

Fet el repàs, segurament més llarg i dens del que es pretenia, cal dedicar unes línies a l'edició, que correspon a El Cep i la Nansa. Un cop més, el meu reconeixement i agraïment a l'amic Quico Mestres. L'edició ha comptat amb el suport de la Diputació de Barcelona, el Consell Comarcal del Garraf, l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú i les empreses penedesenques Rius i Rius i Agroalsina, a més dels ajuts menors d'altres ajuntaments d'arreu del Penedès i de l'Institut Ramon Muntaner, fundació privada dels Centres d'Estudi de Parla Catalana. El caràcter marcadament vilanoví de l'edició es percep també en la il·lustració de la coberta, que reproduïx el dibuix de la desapareguda masia la Pallissa, obra del pintor local Pau Roig i Estradé. Arribat aquest punt, només agrair i felicitar els organitzadors del seminari, els promotors i executors d'aquesta edició i totes aquelles institucions i empreses que ho han fet possible.

Albert Tubau i García

(*) Text del parlament de presentació de l'edició, pronunciat al Foment Vilanoví de Vilanova i la Geltrú, el diumenge 16 de desembre de 2007.

DD.AA.

HOMENAJE A MARTA MATA

Consejo Escolar del Estado.

Ed. Subdirección General de Información y Publicaciones/Secretaría General Técnica del Ministerio de Educación y Ciencia. Madrid 2007.

El 5 de maig del 2007, una exposició i una jornada d'estudi recordaven Marta Mata i Garriga (Barcelona 1926-2007) a la seu del Consejo Escolar del Estado (Madrid, edifici de l'antiga Universidad Central, al carrer de San Bernardo), institució de la qual fou presidenta

(2004-2007). El Consejo de Ministros li atorgava, tres dies després de la seva defunció, la Gran Cruz de la Real y Muy Distinguida Orden de Carlos III, a títol pòstum, a la vegada que s'edità aquest llibre “como homenaje a su memoria y en recuerdo de toda una vida dedicada a la educación”, com diu la presentació, que “quiere ser, a su vez, recuerdo de su paso por esta casa, testimonio y estímulo para quienes no tuvieron la oportunidad de conocerla”, afegeix Carmen Maestro, presidenta en aquell moment de l'òrgan consultiu escolar.

El llibre s'estructura en tres grans blocs. El primer recull, a banda de la dedicatòria i presentació, dotze col·laboracions d'amigues/amics i docents (Udina, Òdena, Balaguer, Gómez Llorente, Obiols, Gibert, Ruiz, Sansano, Maragall, Baig, Benejam i de Blas), tractant sobre la seva personalitat i idees en relació a Saifores, l'escola Rosa Sensat, els moviments de renovació pedagògica, creences religioses i laïcisme, pedagogia, escoles d'estiu, política de recuperació de la memòria pedagògica, regidoria de l'Ajuntament de Barcelona, sobre la presència i acció al mateix Consejo Escolar o els records que tenia de l'educació durant la Segona República. El segon bloc, sota la denominació “La huella que ha dejado en la comunidad educativa”, incorpora vint escrits de persones properes a l'homenatjada entorn de les diverses tasques que desplegà tant a Catalunya com a la resta de l'Estat. Segons Mercedes Cabrera, aleshores ministra d'Educació, Marta Mata “con 80 años desbordaba energía e ilusión”. Casas, Ferrero, Martín Francés, Aymerich, Suárez, Darder, Badía y Rodríguez toquen qüestions referides a formació del professorat en el seu pensament pedagògic, educació infantil, model de pedagogia, relacions amb els presidents dels consell escolars autonòmics, biblioteca del mateix Consejo Escolar del Estado, compromís, l'“aquí i ara”, etc.

El tercer bloc és el que ens aporta dades precises i documentals a tenir en compte el dia que es faci una biografia total d'aquesta pedagoga tan vinculada al Baix Penedès. Obre aquest darrer bloc una breu però completa síntesi biogràfica que inclou la seva producció bibliogràfica: literatura infantil i juvenil, crítica literària i assaig, i escrits a la premsa i revistes professionals; cal tenir en compte que aquest darrer apartat no és exhaustiu.

Hi ha també una hemerobibliografia sobre la seva vida i obra que selecciona trenta-quatre títols en castellà, català i, fins i tot, un en italià que, amb la recerca adient, podria en un futur ampliar-se convenientment buidant entre altres mitjans la premsa generalista (fets puntuals, ressenyes, esdeveniments, intervencions a l'Ajuntament de Barcelona, etc.), tasca aquesta que molt bé podria fer-se des d'una institució de les comarques penedesenques.

Tanca aquesta edició la llista d'homenatges i premis rebuts. Cal tenir en compte que estem davant d'una edició molt ben curada (impressió, lletra, il·lustració, paper, rel·ligat, disseny de la portada), que estem contemplant un producte fruit de la consideració i estima que tenien a la senyora Marta Mata en una institució d'abast estatal. Els dibuixos que s'intercalen entre els articles són d'en Cesc, les il·lustracions infantils provenen de *Barcelona, Fòrum 2004*, sense oblidar fotografies de les diverses etapes de la vida de l'homenatjada.

Eliseu-A. Soler Álvarez

Maria Rosa Heras [i 15 autors més]
Il·lustracions d'Anna Bassó
[i 8 dibuixants més]

TERESINA MARTORELL [I 15 CONTES MÉS]

Ed. El Cep i la Nansa i la Fundació Marta Mata i Garriga. Safores 2006-2007.

Al gener del 2006 aquest conte per a infants encetava la col·lecció "Contes del Penedès" que en menys de dos anys ha publicat setze títols sota la direcció pedagògica de Marta Mata i amb el suport de la Fundació Àngels Garriga de Mata i el Departament de Cultura de la Generalitat. Tal com es diu en la contraportada, la col·lecció intenta acostar els infants a la història de casa nostra, des de la prehistòria fins als temps presents, i sempre en l'àmbit penedesenc. Època i localització s'indiquen en la contraportada i en la guarda interior s'acompanyen orientacions pedagògiques per treballar el conte amb continguts, activitats d'aprenentatge, qüestions i bibliografia. Apuntem encara en l'àmbit formal els dibuixos a color, el joc tipogràfic i l'acurat lligam entre text i imatge en un total sempre de 16 pàgines.

Vet aquí que si fins ara els contes ens proposaven la ficció gratuïta o una introducció als elements de la cultura popular i tradicional de casa nostra, aquesta proposta ofereix eines excel·lents per a introduir i plantejar la història amb una ficció adequada als infants i joves, posem entre cicle mitjà i cicle superior de primària. Alguns contes amb localització ben concreta, altres se situen en l'àmbit extens del Penedès.

Diversitat d'autors els han lligat amb varietat d'il·lustradors i amb tècniques narratives igualment variades: no sols la tercera persona, també el guió, la història oral, la personificació d'elements, els fragments d'obra o els somnis... Tot plegat ens ofereix una eina

magnífica per acostar el jove públic lector, en una edat que la lectura esdevé una veritable i, sovint, impetuosa descoberta sortosa, a la nostra realitat més propera en l'espai i, sovint, en el temps. Apuntem també que ens ha semblat percebre una especial cura en el tractament dels personatges, alguns històrics, altres de ficció, i en les situacions que tenen les dones com a protagonistes: la noia que va a servir, la mestra, la bruixa remeiera... Cura i detallisme que no ens estranyen tenint en compte que al darrere hi havia Marta Mata, malauradament ja desapareguda, a la qual acompanyen noms destacats de la historiografia i la cultura penedesenca d'ara mateix, que s'han estrenat en el món del conte, a més de remarcats il·lustradors, habitualment amb un dibuix directe, sense floritures tècniques, que arriba amb total facilitat al lector.

Rere el conte que encapçala aquestes línies s'han publicat: *Els somnis de na Guília de Banyeres*, de Rosa Maria Urpí amb il·lustracions d'Anna Bassó; *Els amics de pedra*, de Maria Ramon amb dibuixos d'Iraida Llucià; *La Caterina, remeiera o bruixa*, de Núria Canyelles amb il·lustracions de Maria Jutglar; *Toni Papiol, prohoms de Banyeres*, de Maria Josep Udina i Pep Solé amb dibuixos d'Antoni Bassó; *En Xaconín*, de Ramon Arnabat il·lustrat per Antoni Bassó; *Un guió. El món de Joan Ramon i Soler*, de Neus Oliveras amb dibuixos d'Anna Bassó; *La Criadeta*, de la mateixa Marta Mata amb il·lustracions de Mireia Corona; *Bernat Otger de Castellet*, de Maria Rosa Urpí amb dibuixos d'Iraida Llucià; *I van arribar els romans*, de Pilar López Serra il·lustrat per Maria Jutglar; *No fa pas tant de temps*, d'Anna Sabanés amb dibuixos d'Antoni Bassó; *I jo seré boter*, de Pep Querol amb il·lustracions d'Iraida Llucià; *La guerra dels avis*, de Josep Borrut amb dibuixos d'Antoni Bassó; *Jo també sóc immigrant*, de Guià Resina i Juan Antonio Resina il·lustrat per Llorenç Amer; *Casa meua és una cova*, de Gemma Sabater

amb dibuixos d'Anna Bassó; i *El somni dels ibers*, de Neus Sallés i Joan Santacana, dibuixat per Maria Jutglar.

J. S. i B.

Joan Vidal i Urpí

EL CÍRCOL CUBELLENC (1890-1939)

Ed. Ajuntament. Cubelles 2006.

Guardonat amb el Premi d'Investigació Local de la Vila de Cubelles de l'any 2004, el seu mateix subtítol ja ens posa en l'entorn del treball de recerca històrica sobre mig segle d'història de Cubelles a través de la seva entitat pionera, en un extens i completíssim volum de més de tres-centes pàgines. Així ho remarca igualment Josep M. Roig i Rosich en el pròleg, en subratllar que no estem davant la crònica de la vida d'una entitat, sinó davant la ressenya contemporània dels esdeveniments del tombant de segle i primeres dècades del XX a la vila cubellenca.

Apassionat de la història local, Joan Vidal va veure aviat que era impossible escriure la història del Círcol Cubellenc sense entrar en la vida de la població entre 1890 i 1939, de la qual, d'alguna manera, l'entitat era ressò o protagonista en cada moment, tal com corresponia a una vila de reduïdes proporcions. Així, en una primera part ressegueix la vida del Círcol i les altres entitats de la vila en el període. Tot seguit entra en l'anàlisi de la vida sociopolítica de Cubelles en diferents períodes: el del desgavell municipal entre 1890 i 1908, les repercussions dels fets de la Setmana Tràgica, els anys de la dictadura primoriverista i, finalment, l'etapa republicana, la guerra i la repressió franquista amb la dissolució de l'entitat.

El volum té el complement de notes biogràfiques, nombrosos annexos, bibliografia i un acurat índex onomàstic que facilita la seva consulta. Afegim-hi encara el material gràfic aplegat, i acuradament reproduït, tot i que sense lluïments. En conjunt, estem davant un dels treballs de referència en la historiografia de les nostres viles, no pas una recerca específica centrada en la vida d'una entitat, sinó un veritable dibuix panoràmic de mig segle d'història que va marcar la vila penedesenca i que ha deixat petjada en els nostres dies.

J. S. i B.

Ajuntament de Subirats

CALENDARI 2008 I CD D'IMATGES

Ed. Ajuntament. Subirats 2007.

Resultat d'una àmplia labor de recerca i la col·laboració de molts veïns del municipi, ha estat aquest calendari amb una dotzena llarga d'imatges d'altre temps, així com el CD amb un important conjunt fotogràfic recuperat. En cada cas es tracta de documentar la imatge i oferir-ne totes les referències possibles, d'entrada amb el convenciment que ens parlen d'una labor pagesa, una manera de treballar, que en bona part dels seus aspectes ja ha desaparegut, però també com a exercici nostàlgic evocatiu d'aquells que ja ens han deixat, de costums que ja no formen part de les vivències habituals de la població, i, al mateix temps, com a referència de l'amplitud del terme municipal, amb imatges del Rebato, d'Ordal, Lavern, Can Batista, Ca l'Avi, els Casots, Can Rossell, Sant Pau d'Ordal, Cantallops, el Pago i Can Cartró. Imatges recuperades amb la tecnologia més recent i impreses amb singular cura. Cadascuna de les imatges mereixeria no sols una explicació tècnica i històrica, que ja s'acompanya, sinó una veritable prosa costumista que ressenyés el

pas del temps i la vida pagesa al Penedès. Una iniciativa que suposa una feina magnífica i que volem esperar que tingui continuïtat en els anys propers amb altres edicions de les mateixes característiques.

J. S. i B.

David Jou

EL LABERINT DEL TEMPS, LA SIMFONIA DE LA MATERIA

Viena Edicional. Barcelona 2006.

El sitgetà David Jou, poeta reconegut i ben proper, però també físic amb l'aguda pretensió, feta pràctica més d'una vegada, de trencar les barreres que sovint creiem que existeixen entre la ciència més aprofundida i la nostra vida de ciutadans senzills, acaba de publicar aquest primer volum d'assaigs, on, d'entrada, ens confessa que ens vol explicar coses sobre el temps i la memòria, el fluir i la permanència, l'esdevenir i l'ésser, temes tan conflictius i complementaris alhora com l'eternitat de Déu i la fugacitat del món; temes que també el neguitegen en la mesura que és poeta i sent el desafiament d'enfrontar-se a la consciència del temps.

Apuntem d'entrada que aquest no és un llibre per a entesos, ni per a gent específica de ciència o de física, que estem davant un seriós volum de divulgació, tot i que no es tracta d'un manual escolar, un volum que sovint ens planteja més preguntes que no pas ens dona respostes, però que ens permet aprofundir una mica més en conceptes com el temps, al qual és dedicada toda la primera part, mentre la segona ens parla de la memòria i la permanència, que són les antítesis del temps i que ens proposen contrastos ben interessants.

Un segon llibre en el mateix volum és dedicat a la matèria, la seva estructura i tipologia. Noves propostes per a la reflexió i el coneixement de la nostra realitat com a humils i simples humans. Una i altra part amb el complement de quatre poemes sobre el tema, un obsequi complementari de l'autor que, en definitiva, ens ha obsequiat amb tot un volum brillant, fet i pensat per als que, trepitjant la terra i els petit paràmetres del nostre Penedès, sovint tenim tendència a oblidar que, rere l'arbre que veiem cada dia, i que estिमem amb humà delit, hi ha un bosc immens.

J. S. i B.

Andreu Nin

EL JOVE ANDREU NIN. TEXTOS PERIODÍSTICS

Text a cura d'Ernest Benito. Llibres de matrícula. Calafell 2007.

Amb la voluntat de recuperar d'alguna manera la imatge primera de qui seria reconeguda i ben polèmica figura política de dimensió internacional, Ernest Benito ha recuperat els articles escrits per Nin en els seus primers anys de vida pública al setmanari *La comarca* en una primera etapa (1905-1907), quan està realitzant estudis al Vendrell. De la seva etapa d'estudiant de magisteri a Tarragona (1909-1910) són les col·laboracions al setmanari *Baix Penedès*; vindrien després els estudis a Barcelona (1910-1911) i les col·laboracions a la revista *Vida*. Finalment hi ha la darrera etapa d'articles publicats al Vendrell quan era redactor d'*El poble català* a Barcelona.

Un volum d'aquestes característiques, amb un petit estudi introductori que situa cada etapa, suposa una feina ben específica, per una banda de recerca del material, qui sap si difícil o impossible de trobar en algun cas, a la

vista de la situació de l'hemeroteca local, amb la labor complementària d'identificació dels pseudònims, i encara la tasca de normalització de la grafia d'acord amb uns criteris d'edició per a textos escrits en una llengua prenortativa. En total, una labor que ha permès recuperar una seixantena de textos, d'entre 1905 i 1912, certament de valor i interès desiguals però que ofereixen, d'una banda, una perspectiva nova i potser en alguns moments més íntima, personal i directa del personatge i, a la vegada, ofereixen un material prou interessant per a treballs posteriors d'abast més ampli. El volum es completa amb una ressenya bibliogràfica i diverses fotografies històriques.

J. M. L.

**Joan Cuscó i Clarassó
Josep Soler i Sardà**

L'ORGUE DE SANTA MARIA. VILAFRANCA DEL PENEDES

Ed. Vinseum. Vilafranca 2007.

Rere l'excusa d'un doble CD amb interpretacions a l'orgue de Santa Maria de Vilafranca totalment restaurat, Cuscó i Solé han elaborat un volum definitiu sobre el passat i el present de l'històric instrument vilafranquí. Direm, però, que no ens agrada el disseny del llibre, que sembla obligat a ajustar-se a les mides del CD quan mereixeria un volum ampli amb les il·lustracions escaients.

En una primera part Joan Cuscó ressegueix la història de l'instrument vilafranquí i la seva relació amb la Capella de Música de Santa Maria pels volts del segle XV, les característiques de l'instrument i les diverses intervencions que s'hi porten a terme i que es coneixen, així com els organistes dels quals hi ha constància des del 1585 fins al 1796, llista que després continua fins als nostres dies, amb una àmplia

explicació de quina era la labor del músic, les seves obligacions i l'activitat musical que es desenvolupava al voltant de l'orgue. Hi ha després el canvi amb posterioritat a la crema del 6 d'octubre i el *Llibre d'orgue de Santa Maria de Vilafranca*, obra del músic Josep Soler, obra creativa sobre la qual Soler escriu a la darrera part del llibre.

En una segona part Cuscó estudia la figura de Josep Maideu i la música eclesiàstica a la Vilafranca del segle XX, un estudi igualment molt complet i interessant que es planteja aspectes fins ara desconeguts en la figura de l'il·lustre músic vilafranquí. Tot plegat hauria de fer d'aquest treball un volum de referència, però ens fa l'efecte que, amb l'edició dels dos CD o sense, es mereixia un altre tractament editorial, de manera que ara quedarà com una edició per a minories erudites quan tots voldríem que l'instrument que embelleix la nostra basílica tingués el volum de divulgació i esplendidesa gràfica que es mereix i que mereix igualment el treball dels autors.

J. M. L.

Gregori Martínez

LA GUITARRA DE MICA EN MICA 2

Ed. Casa Beethoven. Barcelona 2008.

Enamorat incansable de la música i del seu aprenentatge i difusió, en especial pel que fa a la guitarra, Gregori Martínez, professor de guitarra, director de formacions corals i autor de caramelles i diverses composicions, publica un segon volum d'aquesta *guitarra de mica en mica* que ja va veure la llum fa una colla d'anys i que, pel que ens expliquen, ha fet molt bon camí i una llarga tasca en l'aprenentatge musical de la nostra joventut.

El llibre aplega un conjunt d'exercicis de preescalfament, per a la mà dreta i esquerra, i un estudi melòdic al qual segueixen estudis i variacions adaptats de la cançó catalana, dotze peces en base a cançons populars catalanes ben conegudes i senzilles que faciliten l'aprenentatge de l'instrument. En una altra part Martínez ha seleccionat un conjunt d'obres fàcils del renaixement, el barroc, el classicisme i el romanticisme. El volum inclou encara una selecció de nades, espirituals i melodies folk i un apartat dedicat a les escales pentatòniques i la teòrica dels acords per a guitarra. Tot plegat una obra atenta i ben feta que cal remarcar.

J. M. L.

Francesc Pujols

LLIBRE DE JOB

Ed. Andana. Vilafranca 2007

L'editorial vilafranquina Andana sembla disposada a demostrar la seva especial disposició a l'entorn de l'obra de Pujols. Si fa un parell d'anys va rescatar *El nuevo Pascual o la prostitución*, obra que es considerava pràcticament desapareguda i rara bibliogràfica que es justificava gairebé de forma única com a aportació al patrimoni bibliogràfic de casa nostra; si anys abans va aplegar en un opuscle el sermó mai pronunciat de Pujols a la I Exposició d'Art

del Penedès del 1926, ara l'edició d'aquest *Llibre de Job* en traducció parafràsica del text bíblic, publicada inicialment el 1922, demostra l'interès que alguns volen atribuir a l'obra de Pujols, entrat el segle XXI.

És aquest un interès que no compartim. Si el país no tingués altra feina, ens podríem permetre el luxe de perdre'ns en jocs d'enginy com els de Pujols; jocs que potser interessaran molt determinants amants de la filosofia o dels nous camins de les velles avantguardes. L'edició no passa d'ésser una nova raresa bibliogràfica rescatada —momentàniament— de l'oblit, amb el vistiplau d'Antoni Maria Espadaler, el qual afegeix a l'edició un comentari introductori, tenint en compte, a més, que es tracta d'una versió teatralitzada i en vers. Tot seguit, vint pàgines del filòsof de Martorell sobre el text, i des d'allí una llarguíssima tirallonga de versos per a una peça teatral en tres actes, amb una dramaturgia arcaica, feta d'un narrador que va donant pas als monòlegs dels personatges, talment com si es tractés d'una peça sacramental del teatre barroc, però que ara i aquí no sols no ens diu absolutament res sinó que, posats a aprofundir, ens porta el ressò de glòries filosòfiques dels "pastorets" quan engiponaven profunditats metafòriques del tipus: "Perquè aquí en aquesta casa / ningú no plora, ningú no riu / i tot és carn a la brasa / i patates al caliu".

J. M. L.